

BETIRAKO URPETUTAKO LURREZ ORDAINTZEN DUTE KLIMA ALDAKETA HEGO SUDANEN

Hegosudandar gehienak txirotasun larrian bizi izan dira azken bi mendeotan gutienez, eta zoritxarrez, estatu independente bihurtzek ez die egoera hobetu, munduko herrialde txiroena baita, hainbat gerra tarteko. Testuinguru oso hauskor horretan klima aldaketak zailtasun berri bat dakar, gerrek bultzaturiko errefuxiatuei uholdeena gehituta. Lurraldeak jasandako klima aldaketaren kalte horiek nork ordainduko ditu?

 NICOLAS GOÑI

Hedabide handietan gutien aipatzen diren estatuetakoa da 2011n independentzia lortu zuen Hego Sudan. Historian zehar bertako biztanleak luzaz izan dira ustiapenaren eta zapalkuntzaren piramidearen beheko solairuan. Erresuma Batuak Afrika Ekialdearen gehiena kolonizatuta zuen garaian, eta Suezeko kanala kontrolatzeko Egipto militarri menperatzen zuelarik, Egiptorekin batera Sudan kudeatu zuen 1899tik 1956ra. Garai hartako Sudanen barruan, britainiarren politika kolonialak ipar arabiarren garapena lehenetsi zuen, hegoan bizi ziren azal ilunekoak bazter utzita. Eskolak, ospitaleak, bideak eta zubiak eskas zituzten hegoaldean.

1958an Sudan estatu independentea bilakatu eta gero, politika bera atxiki eta hegoa atzean uzten jarraitu zuten. Horrek hainbat matxinada sortu zituen, baita Afrikako independentzia gerra luzeenak piztu ere –lehenak, 1955tik 1972ra iraun zuen, autonomia estatutua lortu arte, eta bigarrena 1983an piztu zen, estatutua kentzeagatik eta 2005 arte iraun zuen-. Bi gerra luze

horietan 2,5 milioi pertsona hil ziren –erraz idazten da- eta bistan dena, herrialdearen azpigarapen egoera ez zen hobetu. Haurdunaldiko hilkortasun tasa eta emakumezkoen analfabetismo tasa munduko gorenak ziren 2011n, estatuaren sorreran. Oinaze zerrenda luze hori pairatzea aski ez balitz, 2013an gerra zibila piztu zen, Salva Kiir presidentearen –Dinka etniakoa eta katolikoa- eta Riek Machar presidentearen –Nuer etniakoa eta presbiteriarra- jarraitzaileen artean, zatiketa politikoa baino, etnikoa eta erlijioaren arabera. Estimazioen arabera, 400.000 pertsona hil ziren gerra zibil honetan. Orduz geroztik, bi etnien arteko gatazkek segitzen dute.

URA ERE ETSAI BIHURTU ZEN

Halako testuinguru politiko eta ekonomikoan ez da harritzekoa Hego Sudango jarduera nagusia industriaurreko iraupeneko laborantza izatea, nahiz eta bertze eskualde txiro batzuk bezala, Balutxistan kasu, baliabide naturalez oso aberatsa den. Burdin, kobre, kromo, wolframita, diamante, teka eta zur aintz bada. Baina esportazioen balioa-

ren %90 petrolioari dagokio, herrialde industrializatuetan erre eta klima aldaketa areagotzen duena, eta Afrikako hainbat herrialdetan "deabruaren kaka" deitzen dutena.

Klimari dagokionez, Nilo Zuriaren arroko goialde honetan bi urtaro izan ohi ziren: lehorra azarotik apirilera eta euritsua apiriletik azarora. Iparrean Sudd izeneko zingiragune zabala puztu ohi zen urtaro hezeko urez, gero urtaro lehorrean ura ibaira itzuli eta lurrun-tzen zelarrik. Ziklo horren arabera antolatzen ziren abereen transhumantzia eta zerealen ereite eta uztak, betidanik –bertako abeltzain eta laborarien ahozko jakintzaren arabera- 2019 arte.

Azken urteotan, aldiz, klima aldaketak ziklo hori erabat desdoiturik, euriteen urtaroa indartu eta azalera handiak iraunkorki urpetu izan ditu. 2019ko uholdeengatik 290.000 pertsona lekualdatu ziren, hurrengo urtaro lehorrean beren lurretara itzultzeko itxaropenarekin. 2020an, 442.000 ziren lekuz aldatuak eta 2021ean 505.000. Euriteak hain indartsu eta luze bihurtzeagatik, Nilo Zuriak jada ezin du dena xurgatu, lurzoru buztintsuak lokaztu

URPEAN DESAGERTURIK

Unity estatuko azaleraren %90 urpetua da, 2019an hasi ziren eurien ondorioz. Bertakoei nork ordainduko dizkie galdutako lurraldea eta mendeetako bizimodua?

UNMISS

eta hurrengo urtaro hezea datorrenean, ur berria metatzen zaio aurreko urtaro hezetik gelditzen denari. Iparrean den Unity estatuen %90, hau da, Euskal Herriko azalera bider 1,7, urpean dago. 2014an, bertako Bentiu hiriburuan eraiki zuten zelai handi bat, gerra zibileko errefuxiatuentzat. 2023ko urrian, gerra zibileko garai ilunenean baino errefuxiatu gehiago hartzen zituen. Eraiki zutenean ez zen oraindik uholderik, baina ur mailaren azpian da gaur egun zelaia eta lurrezko dikez inguratutik, etengabe ari dira ura ponpatzen.

Baldintza horietan bizirauten dute 150.000 pertsona inguruk, horietarik gehienak abeltzainak edo laborariak

2019ko lehen ezohiko euriteetan petrolio-hodi bat puskatu zen eta inguruko ur eta lurak kutsatu zituen

izandakoak. Abeltzain batzuk hegoaldean den Equatoriako urpetu gabeko lurraldeetara mugitu dira larre berrien bila, ehundaka kilometroko ibilaldian, batzutan ura gerriraino izanik, eta bidean abere asko galdurik, eritasunez

edo lapurretaz. Equatoriara iritsi eta bertako laborariekin tentsioak sortu eta bertako ekosistemak hauskortu egiten dira: jende eta behi gehiagorentzat nola lortu tokia, bertako larre eta so-roak bereganatu gabe eta oihanik moztu gabe? Gainera, etnia ezberdinekoak izateak ez du, noski, tentsioa apaltzen, batez ere, gerra zibilaren zauriek sendatu gabe jarraitzen dutenean eta bake hitzarmena onartzen ez duen talde armatu batek bahiketak egiten jarraitzen duenean.

U HOLDE IRAUNKORRAREN AZPIAN, LURRALDE GALDUA

2020 eta 2022 urteen artean bakarrik,

Bodegas Lezaun

ASADOR - JATETXEA

BISITAK GIDATUAK MAHASTIETARA ·
BISITAK GIDATUAK UPETEGIRA ·
ARDO-DASTAZEAK ·
BAZKARIAK ETA AFARIAK ·
ARDOEN ZUZENEKO SALMENTA ·

📍 LAKAR -DEIERRI- (NAFARRDA) 📞 UPEGIA: 948 541 339

WWW.LEZAUN.COM ✉ INFO@LEZAUN.COM

ERREFUXIATUAK LEHEN LERROAN

Lokatzari eta uholde iraunkorrari aurre egin behar diote Bentiu hiriko errefuxiatuentzako zelai erraldoian.

UNMISS

2,6 milioi pertsona lekuz aldatu ziren Hego Sudanen. Horietarik 1,5 milioi uholdeengatik mugitu ziren, eta milioi bat gatazkengatik, nahiz eta konkretuki biak lotuak izan: gerra zibilaren ondorengo zaugarritasunak uholdeei aurre egiteko gaitasuna murriztu zien eta uholdeek ondorioztatu barne migrazioek gatazkak dakartzate.

Larreak itotzeaz gain, ur geldiek malaria eta ur zikina edatearen ondoriozko eritasunak zabaldu dituzte, baita suge ausikiak ugaltu ere, Mugarik Gabeko Medikuek erakundearen arabera. Ur geldietan arrainak aurkitu daitezke eta arrantzatzen dira, baina ez dituzte

galduetako uztak eta abereak konpentsatzen.

BAITA PETROLIO KUTSADURA ERE

Lur buztintsua, gehiegizko ura, errefuxiatuak, abeltzain erbesteratuak, gatazkak, eritasunak, sugeak eta gainera, beste aldagai anker bat: petrolio putzuak. Bere azaleraren %90 urpetua duen Unity estatuan kokatzen dira petrolio putzu gehienak. 2019ko lehen ezohiko euriteetan petrolio-hodi bat puskatu zen eta inguruko ur eta lurra kutsatu zituen. Kutsadura hainbertze zen azkarra, ezen txahal batzuk bururik edo gorputz-adarrak gabe jaio zirela,

petrolio ingeniari ohi David Bojo Leluk BBC hedabideari azaldu dionez.

Deabruaren kaka: errerik klima aldatu eta lurraldeak urperatzen ditu, txirrotasuna eta gatazkak areagotuta; eta urperatzearekin hodiak hautsi eta bizitzak pozoindu. Egun hauetan Azerbaijaren aitzina doa klima aldaketari buruzko COP29 gailurra –ironia badirudi ere, petrolio saltzaile batek zuzendurikoa—. Herrialde kaltetuenei ordaindu beharreko konpentsazioak hobeki zehaztu behar dituzte. Paragrafo hori idazten dugun honetan ezin jakin ea Hego Sudan behar bezala aipatuko duten, baina, bederen, hemen aipatu nahi genuen. ●

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

zinkunegioptika.com

